

Datum: 12.11.2020
Broj: 02-06-817

Stranke potrošile najmanje 5,9 miliona KM samo na TV i bilborde, porast zloupotreba javnih resursa

Tokom izborne kampanje političke stranke u Bosni i Hercegovini potrošile su najmanje 5,9 miliona KM na oglašavanje u elektronskim i štampanim medijima i bilbordima, pokazuju preliminarni rezultati monitoringa koji je proveo Transparency International u BiH (TI BiH). Od tog iznosa 2,2 miliona KM koštalo je oglašavanje na televiziji i u printanim medijima¹. U 70 lokalnih zajednica koje je TI BiH obuhvatio monitoringom, stranke su na oglašavanje putem bilborda potrošile najmanje 3,7 miliona KM.

Najviše novca na ovaj vid oglašavanja do sada su potrošile SNSD (1,36 miliona KM), SDA i PDP (po 800 hiljada KM), SDS (oko 600 hiljada KM), Ujedinjena Srpska (preko 370 hiljada KM) i SDP (preko 310 hiljada). S druge strane, ni jedna stranka u BiH nije dostavila na upit TI BiH plan troškova izborne kampanje koji su za prošle izbore prijavljeni u iznosu preko 10 miliona KM.

Na iznos do kojeg je došao TI BiH prema procjenama na posmatranom uzorku treba dodati troškove vanjskog oglašavanja u ostalim opštinama, internet oglašavanja, izrade reklamnog materijala, kao i troškove predizbornih skupova kojih je održan veliki broj uprkos mjerama zabrane okupljanja, tako da su troškovi kampanje znatno veći. Posmatrači TI BiH do sada su ispratili 974 predizborna skupa a stranke su 140 puta dijelile poklone ili druge vrste pogodnosti biračima poput besplatnog prevoza za sve građane u Brčkom tokom kampanje, koje je dodjeljivala Socijalistička partija ili besplatnih seroloških testova koje je dijelilo SNSD Banja Luka.

Zabilježeno 2481 slučaj korištenja javnih resursa

Posmatrači TI BiH tokom nešto manje od 3 mjeseca zabilježili su i 2481 primjer gdje su javni resursi korišćeni za izbornu promociju stranaka i kandidata. Najveći broj zloupotreba odnosi se na intenziviranje javnih radova u predizbornom periodu jer su za tri mjeseca evidentirana ukupno 983 slučaja od kojih je 46% zabilježen u posljednjem mjesecu dok je trajala izborna kampanja. Najveći broj ovih radova zabilježen je u Zenici, Banjaluci, Doboju i opštinama Stari Grad i Novi Grad u Sarajevu.

Takođe, evidentiran je i ukupno 21 primjer plaćenog oglašavanja institucija koje promovišu kandidate, a CIK je izrekao kazne zbog preuranjene kampanje u slučajevima gdje su Bijeljina i Banovići iz budžeta platili izbornu promociju aktuelnim gradonačelnicima. Posljednji takav slučaj zabilježen je u Banjaluci gdje se na bilbordu koji je na godinu dana zakupilo JP DEP-OT pojavio predizborni plakat direktora tog preduzeća koji je i kandidat za odbornika. Nakon upita TI BiH bilbord je uklonjen, reklama preduzeća vraćena a slučaj je prijavljen CIK-u.

Tokom kampanje u 32 slučaja oprema javnih preduzeća i institucija korišćena je za postavljanje stranačkih plakata i organizacije predizbornih skupova. U Bugojnom su radnici javnog komunalnog preduzeća postavljali plakate kandidata SDA, a radnici elektrodistribucije u Bijeljini i Čelincu postavljali su plakate SNSD-a.

Posmatrači TI BiH zabilježili su 270 primjera raspodjele posebnih podsticaja i subvencija koje se najčešće odnose na jednokratne isplate tempirane za predizborni period. Na primjer, Opština Ugljevik dodijelila je za 350 penzionera jednokratnu pomoć od 100 KM, Opština Pale izdvojila je 20.000 KM iz budžetske rezerve za najugroženije penzionere, Općina Centar Sarajevo je putem udruženja podijelila jednokratnu pomoć ratnim vojnim invalidima od 50 KM, u Foči je dodijeljena jednokratna pomoć

¹ Praćenje uključuje 12 TV stanica (BHT, FTV, RTRS, FACE TV, Hayat, TV BN, ATV, N1, NOVA BH, K3, ALFA TV, O KANAL) i 34 štampana medija iz cijele Bosne i Hercegovine.

penzionerima od 50 KM., a ovakvim izdvajanjima su se stranke redovno hvalile na svojim stranicama u okviru kampanje. .

TI BiH je do sada CIK-u podnio 94 prijave koje se odnose na kršenje Izbornog zakona i Zakona o finansiranju političkih stranaka. Po prijavama TIBIH CIK je do sada izrekao 44 kazne u ukupnom iznosu od 45.000 KM zbog preuranjene kampanje, a još se čeka ishod ostalih prijava. Prijave koje se odnose na finansiranje kampanje javnim sredstvima tek će naknadno biti predmet revizije CIK-a.

Kandidati prisustvovali besplatnim mamografskim pregledima

U protekla tri mjeseca u 70 lokalnih zajednica zabilježeno je i 86 primjera omogućavanja besplatnih pregleda, lijekova, putovanja i popusta na javne usluge. Aktuelni gradonačelnik Doboja Boris Jerinić, koji je ponovo kandidat za tu funkciju, sa još pet kandidata i funkcionera svoje stranke prisustvovao je besplatnim mamografskim pregledima koji su organizovanu u Domu zdravlja Doboj. Isti slučaj zabilježen je u Bijeljini gdje je besplatnim mamografskim pregledima prisustvovao gradonačelnik Mičo Mičić i kandidat za odbornika Igor Novaković. Načelnik Općine Centar, Nedžad Ajnadžić, dijelio je besplatne karte za vožnju Trebevičkom žičarom za korisnike Centra za zdravo starenje, a u Prijedoru je član Predsjedništva BiH, Milorad Dodik, dijelio rješenja o legalizaciji zemljišta.

Zabilježeno je i 35 slučajeva masovnijeg zapošljavanja u javne institucije. Izdvajamo primjer u Gacku gdje je u toku kampanje Opština raspisala konkurs za prijem 18 pripravnika u isto vrijeme kada je načelnik u predizbornoj debati zvanično saopštio da je 30 % radnika u opštinskoj administraciji višak.

U protekla tri mjeseca posmatrači TI BiH ispratili su 945 javnih događaja koje su organizovale institucije i javna preduzeća, a na 62% tih događaja prisutnima su se obraćali kandidati na lokalnim izborima, što jasno pokazuje njihovu svrhu. Od tog broja 226 javnih događaja organizovano je povodom otvaranja infrastrukturnih objekata što dovoljno govori o razmjerama korišćenja javnih resursa u kampanji i povećanju javne potrošnje u svrhu predizborne promocije.

Podaci koje je TI BiH predstavio su preliminarne procjene, a TI BiH će predstaviti i završni izvještaj koji će pored navedenih podataka uključivati i procjene troškova održavanja predizbornih skupova i drugih troškova stranaka u kampanji. Podaci će biti poređeni sa finansijskim izvještajima političkih partija kako bi se utvrdilo da li stranke prijavljuju stvarne troškove, te da li su prijavile sve izvore prihoda.

Podaci TI BiH ponovo ukazuju na zloupotrebe javnih resursa koje prolaze bez sankcija, jer zakonski okvir nije jasno definisao mjere za sprečavanje ovakvih pojava, i ponovo pokazuju potrebu što hitnijih izmjena Izbornog zakona i Zakona o finansiranju političkih stranaka, koje bi uvele ograničenja za zloupotrebe javnih sredstava u kampanji, te razdvojile stranačke i javne funkcije.